

Tiivistelmä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten Suomelle antamista suosituksista

-

Rasismi ja syrjintä

Suosituksien perusteella hallituksen tulee ryhtyä toimiin ja raportoida seuraavalla määräaikaishavainnointin kierroksella tuloksista. Koosteessa suositukset on huomioitu vuoden 2022 loppuun asti. Suosituksia on tiivistetty ja lyhennetty. Suositukset ovat alun perin englanniksi, käännökset ovat epävirallisia. Koosteessa on pääasiassa suosituksia, jotka liittyvät rasismiin tai syrjintään.

Tiivistelmässä on huomioitu seuraavien sopimusvalvontakomiteoiden suositukset (komiteoiden nimien lyhenteet ja suositusten antamisvuosi suluissa):

- YK:n Lapsen oikeuksien komitea (CRC, 2023)
- YK:n Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW, 2022)
- YK:n Ihmisoikeuskomitea (CCPR, 2021)
- YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (CESCR, 2021)
- YK:n Rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CERD, 2017)
- Euroopan neuvoston Ministerikomitean suositukset kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta Suomessa (FCNM, 2020)
- Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO, 2019)
- Euroopan neuvoston Ministerikomitean suositukset alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan täytäntöönpanosta (ECRML, 2018)
- Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Nils Muižnieksin Suomea koskeva raportti (EN IOV, 2012)
- YK:n itsenäinen asiantuntija ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksien nautinnasta (IEOP, 2022)

Erikseen:

- YK:n yleismaallinen määräaikaistarkastelu (UPR, 2022)

Sisällys

Ageismi ja ikäsyrintä	3
Aseistakieltäytyminen	3
Asunnottomuus	3
Lainsäädäntömuutokset	3
Lapset	4
Maahanmuuttajien, turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeudet	4
Moniperustainen syrjintä ja intersektionaalisuus	5
Poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten toiminta	5
Saamelaiset	5
Seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja intersukupuolisuus	5
Sosiaaliturva	6
Sukupuolten tasa-arvo	6
Tiedonkeruu	8
Työelämä, koulutus ja asuminen	8
Uskonnonvapaus	9
Vammaisten henkilöiden työhön ja eläkkeeseen liittyvät oikeudet	9
Vihapuhe, viharikokset ja rotuvihaan yllyttäminen	9
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimet	10
YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR)	10

Ageismi ja ikäsyrrjintä

- **Ehkäistä ikäsyrrjintää** ja ageistisia käytäntöjä (IEOP).
- **Toimintarajoitteisille ikääntyneille tarjottavien terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen perustuttava CRPD:n mukaisiin oikeuksiin** (IEOP).
- Tarkistaa iäkkään henkilön määritelmä ja **huomioida iäkkäiden yhdenvertainen mahdollisuus kuljetuspalveluihin vammaispalvelulain uudistuksessa** (IEOP).
- Puuttua vanhuusiän köyhyyteen ja **sukupuolten väliseen eläke-eroon** (IEOP).
- **Mahdollistaa ikääntyneiden osallisuus** varmistamalla julkisten rakennusten, palvelujen ja liikenteen esteettömyys (IEOP).
- Varmistaa erityisesti **maa- ja syrjäseuduilla ja taajamissa asuvien, vähemmistöihin kuuluvien ikääntyneiden** mahdollisuus käyttää palveluja (IEOP).
- Varmistaa **selkokielisten palveluiden saatavuus ja vaihtoehtoisia tapoja digitaalisille palveluille** (IEOP).

Aseistakieltäytyminen

- Varmistaa, etteivät **asevelvollisuuden suorittamisen vaihtoehdot** ole rankaisuvia tai syrjiviä (CCPR).

Asunnottomuus

- Asunnottomuuden ehkäiseminen tarjoamalla tukea sekä varmistamalla, että **asunnon- ja vuokranvälitystoimistot eivät syrji tiettyjä ryhmiä** (ICESCR).

Lainsäädäntömuutokset

- **Syrjinnän vastaisen lainsäädännön arviointi** ja muutokset (CCPR).
- **Tietoisuuden lisääminen syrjinnän vastaisesta lainsäädännöstä** ja oikeuskeinoista (CCPR).
- Syrjinnänvastaista lainsäädäntöä uudistaessa (ICESCR):
  - soveltamisala yksilöiden harjoittamaan syrjintään,
  - institutionaalista kehitystä.
- **Osallistava rasismien ja syrjinnän vastaisen toimintaohjelman** toimeenpano erityisesti TSS-näkökulmasta, ja sisältäen huomiota etnisten vähemmistöjen näkyvyyden lisäämiseen (ICESCR).
- **Poistaa translaista hedelmättömyysedellytys** (ECRI).

- **Välttää yhdenvertaisuuslainsäädännön** ja sen valvonnasta vastaavien elinten **pirstaloitumista** (EN-IOV).
- **Selkeyttää itsemääräämisoikeuden rajoituksia koskevaa lainsäädäntöä** ja tartuttava syrjintäsuojassa oleviin puutteisiin ikäsyrjinnän osalta yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistuksessa (EN-IOV).
- **Steriloimislain 2 §:n kumoaminen**; Tehokkaat oikeussuojakeinot pakkosterilisaation uhreille (CEDAW).
- **Pakkoavioliiton** nimenomainen **kriminalisoiminen rikoslaissa**; tapausten asianmukainen käsittely; uhrien tuki (CEDAW).

Lapset

- **Lapsibudjetoinnissa** huomioidaan vähemmistöön kuuluvat lapset sekä turvapaikkaa hakevat lapset, maahanmuuttaja- ja pakolaislapset (CRC)
- Tiedonkeruussa **datan tulla olla eriteltyä** (CRC)
- Intersukupuolisten lasten lääketieteellisesti **tarpeettomat sukuelimiin kohdistuvien kirurgisten toimenpiteiden kriminalisointi** (CEDAW).

Maahanmuuttajien, turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeudet

- Varmistaa, ettei **maasta poistamista koskeva lainsäädäntö** ole syrjivää ja varmistaa maastapoistamismenettelyn oikeussuojakeinot (CERD).
- Ylläpitää riittävää suojaa, peruspalvelut ja humanitaarinen apu **vastaanottokeskuksissa** (CERD).
- Varmistaa **paperittomien** terveyspalvelut (CERD).
- Ratifioida **yleissopimus siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksista** (CERD).
- **Durbanin julistuksen ja toimintaohjelman** toteuttaminen rotusyrjinnän poistamista koskevaa yleissopimusta täytäntöön pannessa (CERD).
- Laatia syntyperältään **afrikkalaisia koskeva toimenpide- ja politiikkaohjelma** (CERD).
- **Lisätä kieli ja kansallisuus suojeluperustelistalle** sekä tehdä rangaistavaksi rasismia edistävien ryhmien luominen, johtaminen, tukeminen ja sen toimintaan osallistuminen (ECRI).

- **Sisällyttää ilmaistu aikomus syrjiä, toisen yllyttäminen tai auttaminen syrjimään** yhdenvertaisuuslain mukaisiin syrjintämuotoihin (ECRI).

Moniperustainen syrjintä ja intersektionaalisuus

- Puuttua tehokkaasti **moniperustaiseen syrjintään** (IEOP).
- **Erityistarpeiden huomioon ottaminen** palveluissa erityisesti lesboja, homoja, biseksuaaleja, transsukupuolisia ja intersukupuolisia, alkuperäiskansataustaisia tai etnisen taustan omaavia ikääntyneitä koskevissa asioissa (IEOP).
- Etnisten **vähemmistötaustaisten naisten osallistumisen tehostaminen** julkisella ja yksityisellä sektorilla (CCPR).
- Ehkäistä kieleen, **etniseen ja alkuperäistaustaan perustuvaa syrjintää dementiaa sairastavien kohdalla** (IEOP).
- Edistää ja **vaalia yhdenvertaisuuden kulttuuria** (EN-IOV).

Poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten toiminta

- **Etnisen profiloinnin kieltäminen** lainvalvonta-viranomaisilta myös käytännössä (CCPR).
- Jatkaa koulutusta lainvalvontaviranomaisille sekä arvioida koulutusten vaikutusta (CCPR).
- **Luoda riippumaton elin tutkimaan poliisin rotusyrjintää** ja väärinkäytöksiä (ECRI).
- Vahvistaa poliisin ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien välistä yhteistyötä (ECRI).
- Syyttäjien ja tuomioistuinten käsiteltävä huolellisesti tapaukset, jotka koskevat **kiihottamista kansanryhmää** vastaan (EN-IOV).
- Lisätä vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa (CERD).
- Taata syrjinnän uhreille helposti saatavilla oleva **korkeatasoinen syrjintäsuoja** (EN-IOV).

Saamelaiset

- Lisätä **saamen kieliä puhuvien terveydenhuollon ammattilaisten määrää** ja antaa kulttuurikoulutusta (IEOP).
- Kiinnittää huomiota **saamelaisille ominaisiin yhteisöllisiin käytäntöihin terveydenhuollossa** ja sosiaalipalveluissa (IEOP).

Seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja intersukupuolisuus

- Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän ja väkivallan poistamisen tehostaminen (CCPR).
- **Sukupuolen vahvistamisprosessin** yksinkertaisuus ja esteettömyys (CCPR).
- **Intersukupuolisten** lääketieteellisesti tarpeettomien ilman lapsen suostumusta suoritettujen sukuelinkirurgisten toimenpiteiden estäminen (CCPR).
- Perustaa kolmas keskus tarjoamaan terveyspalveluja sukupuolen korjausta haluaville (ECRI).
- Viranomaisten parannettava **transihmisten ja intersukupuolisten henkilöiden suojelua** (EN-IOV).

Sosiaaliturva

- Varmistaa heikommassa asemassa olevien **riittävä sosiaaliturva** (ICESCR).
- Mahdollistaa palkatonta työtä tai omaishoidon sektorilla työskenteleville ikääntyneille naisille maksuihin perustumattomia sosiaalisen suojelun järjestelmiä (IEOP).
- **Varmistaa ruotsinkielisten mahdollisuus saada terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja äidinkielellään** sekä torjua palveluissa moniperustaista syrjintää (FCNM).

Sukupuolten tasa-arvo

- Tehdä toimia **korjatakseen pitkäaikaisia tasa-arvon puutteita** ja varmistaa naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden huomioon ottaminen kaikissa koronapandemian jälkeisissä elpymistoimissa (CEDAW).
- Sisällyttää **sukupuolisensitiivistä kieltä lainsäädäntöön** (CEDAW).
- Analysoida tasa-arvon edistymisen haasteita (CEDAW).
- **Harkita koordinaatiomekanismin perustamista** tasa-arvon valtavirtaistamiseksi ja naisiin kohdistuvan syrjinnän poistamiseksi (CEDAW).
- Tarjota **kannustimia edistää tasa-arvoa** aloilla, joilla **naiset ovat aliedustettuina** tai heikommassa asemassa (CEDAW).
- **Kiintiöiden käyttö** pienemmissä ja listaamattomissa yhtiöissä (CEDAW).
- Heikommassa asemassa olevien, kuten maahanmuuttajanaisten, osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään (CEDAW).
- Toimia sukupuoleen perustuvan vihapuheen kriminalisoimiseksi (CEDAW).

- Panna täytäntöön rikoslakiin lokakuussa 2021 tehdyn muutoksen, jonka myötä laitton uhkaus on virallisen syytteen alainen tietyissä sukupuoleen perustuvan vihapuheen tapauksissa (CEDAW).
- Tehdä toimia sukupuoleen liittyvää vihapuhetta ja stereotyyppisen naiskuvan esittämistä vastaan; median itsesääntely (CEDAW).
- Naisten ja miesten tasavertainen mukaan ottaminen **vaalilistoille** (CEDAW).
- Varmistaa naisten **osallisuus poliittisessa ja julkisessa elämässä** (CEDAW).
- Tiedon lisääminen naisten tasavertaisen edustuksen nopeuttamiseksi **saamelaisalueilla ja Ahvenanmaalla** (CEDAW).
- Naisten edustuksen **lisääminen puolustusvoimien johtotehtävissä** (CEDAW).
- Kohdentaa riittävästi **resursseja ja valvontaa osallistavien kouluympäristöjen** tarjoamiseksi (CEDAW).
- Edistää naisten ja tyttöjen **osallistumista ei-naisvaltaisille opiskelu- ja urapoluille** (CEDAW).
- Väliaikaisia erityistoimenpiteitä naisten tasa-arvoisen edustuksen varmistamiseksi **akateemisissa tehtävissä** (CEDAW).
- Edistää naisten edustusta ei-naisvaltaisilla aloilla ja **vähentää sukupuolten välistä erottelua työmarkkinoilla** (CEDAW).
- Varmistaa **palkka-avoimuus ja samapalkkaisuus** (CEDAW)
- Parantaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien naisten pääsyä hyvin palkattuihin töihin (CEDAW).
- Valvoa, etteivät naiset kohtaa **syrijintää raskauden tai äitiyden perusteella** (CEDAW).
- Edistää **kotitalousvastuun ja vanhempainvapaiden tasa-arvoisempaa jakaantumista** (CEDAW).
- Lisätä **naisten asemaa päätösten teossa yksityisellä sektorilla** (CEDAW).
- Seuraavassa raportissa Naisten syrjinnän poistamista käsittelevälle komitealle tietoa toimista moniperustaista syrjintää kohtaavien naisten, mm. romaninaisten, oikeuksien turvaamiseksi (CEDAW).
- Käyttää **Pekingin julistusta** todellisen tasa-arvon saavuttamiseksi (CEDAW).
- Käyttää **Agenda2030 -toimintaohjelman kestävä kehityksen tavoitteita** todellisen tasa-arvon saavuttamiseksi (CEDAW).

- Varmistaa, että **Istanbulin sopimuksen määräykset** pannaan täytäntöön syrjimättä ketään (GREVIO).
- **Poistaa naisten sukuelinten silpominen**, ml. tietoisuuden lisääminen sen haitallisuudesta (CEDAW).

Tiedonkeruu

- **Tiedonkeruujärjestelmän parantaminen**, jotta TSS-oikeuksien kannalta heikommassa asemassa olevat tunnistetaan ja lähestytään tietoja ihmisoikeusperustaisesti (ICESCR).
- Saattaa voimaan tietojenkeräysjärjestelmän, jossa voidaan luokitella tietoja etnisen alkuperän, kielen, uskonnon ja kansallisuuden mukaan (ECRI).

Työelämä, koulutus ja asuminen

- Syrjinnän torjuminen **työ- ja asuntomarkkinoilla** (CERD).
- **Puuttua afrikkalaisperäisten henkilöiden syrjintään** ja torjua syrjintää asunto- ja työmarkkinoilla (ECRI).
- Sisällyttää koulujen opetussuunnitelmiin yhdenvertaisuuden edistämisen (ICESCR).
- **Kouluttaa opetushenkilöstöä** yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta (ICESCR).
- Täytäntöön pantava toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa (ICESCR).
- Mahdollistaa kaikkien lasten **oikeus inklusiiviseen opetukseen** (ICESCR).
- Lisäkoulutusta **terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen ammattilaisille ihmisoikeuksista** ja kulttuurin huomioon ottamisesta (IEOP).
- Lisätä tietoisuutta Suomen alueellisista kielistä ja vähemmistökielistä sekä suvaitsevaisuutta niitä kohtaan (ECRML).
- Kouluttaa yhdenvertaisuusasioiden parissa työskenteleviä ja sisällyttää kunnallisiin yhdenvertaisuussuunnitelmiin kaikki syrjintäperusteet (EN-IOV).
- **Puuttua etnisten vähemmistöjen kohtaamaan työsyryntään**, koulukiusaamiseen ja viharikoksiin (EN-IOV).
- Kiinnittää huomiota **venäjän kielen asemaan** sekä edistää venäjänkielistä koulutusta ja joukkoviestintää (EN-IOV).
- **Koulutuksen tulee olla syrjinnästä vapaa** (CRC).

- **Romanien** työllisyyden, asumisen, koulutuksen ja romanikielen opetuksen tehostaminen (CERD).

Uskonnonvapaus

- Varmistaa uskonnollisten vähemmistöjen mahdollisuus tavaroihin ja palveluihin ilman syrjintää (CCPR).

Vammaisten henkilöiden työhön ja eläkkeeseen liittyvät oikeudet

- Vammaisten **oikeus oikeudenmukaisiin ja suotuisiin työoloihin yhdenvertaisesti** (ICESCR); Suojatyöpaikkoihin sijoittamisen lopettaminen, sekä;
  - **kohtuulliset mukautukset** vammaisille työpaikalla;
  - **oikeudenmukaisen palkan** maksaminen vammaisille;
  - **sama palkka** samasta työstä.
- Varmistaa sosiaaliturvan taso: **eläke-etuuksien määrän kattavuus** (ICESCR).

Vihapuhe, viharikokset ja rotuvihaan yllyttäminen

- Rasistisen vihapuheen, rotuvihaan yllyttämisen ja rotuun perustuvien väkivaltatoimien **tutkinta ja syyte- ja seuraamustoimien vahvistaminen** (CERD).
- **Koulutus viharikoksista** ja yhdenvertaisuudesta lainkäyttöviranomaisille (CERD).
- Virkamiesten ja poliitikkojen rasistisen **vihapuheen ja muukalaisvihamielisten lausuntojen tuomitseminen** (CERD).
- Viharikoksia koskevat tilastot seuraavassa raportissa (tuomiot, rangaistukset, korvaukset) (CERD).
- Tehostaa pyrkimyksiä torjua mm. rotuun ja etniseen taustaan perustuvaa syrjintää, vihapuhetta ja kehottamista syrjintään ja väkivaltaan (CCPR).
  - **parantamalla tiedonkeruuta**, tuomitsemalla vihapuhe julkisesti ja ehkäisemällä vihapuhetta erityisesti verkossa.
  - Monimuotoisuuden suvaitsemisen edistäminen tiedottamisella ja **stereotyyppien poistaminen**.
  - **Viharikosten tutkiminen** perusteellisesti ja rikostentekijöiden rankaiseminen sekä uhrien oikeussuojakeinot.
  - **Koulutusta** viranomaisille vihapuheesta ja viharikoksista.
- Lisätä ja **vahvistaa viharikoksia käsittelevien lainkäyttöviranomaisen resursseja** ja koulutusta (FCNM).
- **Perustaa kattava tiedonkeruujärjestelmä** vihapuhe- ja viharikostapauksista (ECRI).

- Vahvistaa **vihapuheen vastaista reagointia** viranomaistasolla (ECRI).
- Rohkaista julkisuuden henkilöitä tuomitsemaan rasisen ja homo- tai transfobisen puheen (ECRI).
- Lisätä lainvalvontaviranomaisten ja oikeuslaitoksen viharikoksiin liittyvää **koulutusta** (ECRI).
- **Tutkia** oletetut viharikostapaukset ja varmistaa ennakkoluuloihin pohjautuvien syrjintäperusteiden huomioon ottaminen (ECRI).
- Vahvistaa toimintaa syrjintään, rasismiin ja vihapuheeseen puuttumiseksi (CRC).
- Tehostaa politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuutta syrjinnän poistamiseksi (CRC).
- Ottaa käyttöön **valistuskampanjoita**, jotka vaikuttavat ihmisten asenteisiin ja sosiaalisiin normeihin (CRC).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimet

- Yhdenvertaisuusvaltuutetun **toimivaltuuksien uudelleenarviointi** (CCPR).
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle valtuus myöntää **hyvitystä** (CCPR).
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun **toimivallan laajentaminen ikään perustuvien työpaikka- ja työsyryntätapausten selvittämiseen** (IEOP).
- Laajentaa yhdenvertaisuusvaltuutetun **toimivaltaa koskemaan työelämää ja oikeutta vielä tapauksia oikeuteen sekä avata aluetoimistoja** (ECRI).
- Lisätä **tasa-arvovaltuutetun kapasiteettia** (ECRI).
- Antaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle **valtuudet käsitellä kaikkia työelämän tapauksia ja määrätä korvauksista uhreille** (ECRI).
- Antaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle valtuudet käsitellä mihin tahansa perusteeseen liittyviä työelämän syrjintätapauksia ja määrätä korvauksia uhreille (ECRI).
- **Tehostaa yhteistyötä** yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimien välillä (EN-IOV).
- **Tarjottava riittävästi resursseja** yhdenvertaisuuselimille (EN-IOV).

YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR)

- Paremman ja intersektionaalisen suojelun tarjoaminen (Saksa).
- Syrjinnän torjuntaa koskevan oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen tehostaminen (Vietnam).

- Syrjinnän vastaisten lakien tarkastelu oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen tehostamiseksi (Itä-Timor).
- Kehitys syrjinnän poistamiseksi ja tehokkaiden oikeussuojatoimien lisäämiseksi (Sri Lanka).
- Toimia rodullisiin, uskonnollisiin ja etnisiin vähemmistöryhmiin kohdistuvan yhteiskunnallisen syrjinnän torjumiseksi (Yhdysvallat).
- Syrjinnän vastaisten toimien täytäntöönpanon jatkaminen painopistettä laajentamalla (Georgia).
- Vihapuheen tehokas estäminen verkossa ja sen ulkopuolella (Vietnam).
- Hyvin ponnistelujen jatkaminen syrjinnän, rasismien ja vihapuheen torjumiseksi (Algeria).
- Rasismien, muukalaisvihan ja viharikosten torjumisen tehostaminen (Indonesia).
- Ponnisteluja rasismien ja vihapuheen torjumiseksi ja suvaitsevaisuuden edistämiseksi (Bangladesh).
- Toimenpiteitä vihapuheen ja -rikosten vähentämiseksi sekä rotuihin, uskonnollisiin ja etnisiin syihin perustuvan syrjinnän vastustaminen (Valko-Venäjä).
- Rasismien torjunta instituutioissa ja poliitikoissa. Turvallisuusjoukkojen pakollinen koulutus ihmisoikeuksista. Nopea ja puolueeton poliisin ja turvallisuusjoukkojen viharikosten tutkinta ja riittävä suojelu uhreille (Venezuela).
- Pakollinen ihmisoikeuskoulutus lainvalvontaviranomaisille (Bulgaria).
- Toimenpiteitä vihapuheen ja viharikosten torjumiseksi, ml. koulutusta viranomaisille (Moldova).
- Lainvalvonta-, turvallisuus- ja oikeuslaitosviranomaisille koulutusta viharikosten torjumisesta (Iran).
- Ihmisoikeuskoulutus opettajille maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden syrjinnän vähentämiseksi (Kreikka).
- Toimia rotusyrjinnän, muukalaisvihan ja viharikosten torjumiseksi verkossa ja sen ulkopuolella (Kiina).
- Toimia poliisin etnisen profiloinnin poistamiseksi ja syrjinnän välttämiseksi (Costa Rica).
- Rotuun ja etniseen profilointiin liittyvien kysymysten käsittely, myös lainvalvontaviranomaisten keskuudessa (Malesia).
- Ponnisteluja rotusyrjinnän ja vihapuheen torjumiseksi (Norsunluurannikko).

- Rasismia ja viharikoksia torjuvien lakien vahvistaminen varmistamalla tehokkaat ja nopeat viharikosten tutkinnat ja syytteesenpanot (Eswatini).
- Toimia rotuun ja etnisyyteen pohjautuvan syrjinnän, vihapuheen ja väkivaltaan yllytyksen poistamiseksi (Gabon).
- Toimia vihapuheen ja viharikosten torjumiseksi (Georgia).
- Riittävä rahoitus rasismiin vastaisille toimille ja niiden toteutus järjestelmällisesti rakenteissa, instituutioissa ja politiikoissa (Kreikka).
- Suvaitsemattomuuden, vihapuheen ja heikossa asemassa oleviin ja vähemmistöihin kohdistuvien viharikosten torjunta (Libanon).
- Kansallinen suunnitelma ääriliikkeiden, suvaitsemattomuuden sekä haavoittuviin ja vähemmistöryhmiin kohdistuvan vihan torjumiseksi (Libya).
- Ponnisteluja sekä verkossa että sen ulkopuolella tapahtuvan syrjinnän, vihapuheen ja mm. rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvaan syrjintään yllytyksen torjumiseksi (Liechtenstein).
- Toimia erityisesti rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän, vihapuheen ja syrjintään tai väkivaltaan yllytyksen torjumiseksi (Montenegro).
- Toimia rotusyrjinnän torjumiseksi vahvistamalla ennaltaehkäiseviä toimia (Marokko).
- Rotusyrjinnän vastaisten toimien tehostaminen (Mosambik).
- Toimenpiteitä rotusyrjinnän ja vihapuheen ja muun niihin liittyvän suvaitsemattomuuden torjumiseksi, ehkäisemiseksi ja poistamiseksi (Namibia).
- Mm. etniseen alkuperään, rotuun ja uskontoon perustuvan syrjinnän, vihapuheen ja väkivallan torjuminen tehokkailla toimilla (Nepal).
- Henkilöiden kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän lopettaminen, laittomien päätösten kumoaminen ja toimia tällaisten tapausten estämiseksi (Venäjä).
- Oikeudellisten ja institutionaalisten puitteiden vahvistaminen syrjinnän ja eriarvoisuuden torjumiseksi. Oikeussuojakeinojen varmistaminen (Saudi-Arabia).
- Varmistaa kaikkien viharikostapausten nopea ja perusteellinen tutkinta (Sierra Leone).
- Ponnistelut syrjinnän, vihapuheen ja syrjintään tai väkivaltaan yllyttämisen torjumiseksi (Palestiinan osavaltio).
- Rasismiin vastaisen toimintaohjelman kattava arviointi, jotta kaikkiin rotusyrjinnän ja muukalaisvihan muotoihin puututaan tehokkaasti. Vihapuheen ja ns. rodullisen ylempiarvoisuuden ajatuksen torjuminen (Syyria).

- Tehostaa toimia torjuakseen syrjintää, vihapuhetta ja yllyttämistä syrjintään tai väkivaltaan millä tahansa perusteella (Itä-Timor).
- Ponnisteluja rotusyrjinnän, vihapuheen sekä rotuun tai uskontoon perustuvaan syrjintään ja väkivaltaan yllyttämistä vastaan. Viharikosten tehokas tutkinta ja syytteeseen asettaminen (Tunisia).
- Suvaitsevaisuuden ja kulttuurienvälisen ymmärryksen edistäminen rasismiin ja syrjinnän poistamiseksi kaikilta yhteiskunnan sektoreilta (Turkmenistan).
- Kannustaa ilmoittamaan viharikoksista, varmistaa viharikosten tutkinta, syytteeseen asettaminen ja uhrien oikeussuojakeinot (Sambia).
- Varmistetaan viharikosten perusteellinen tutkinta, tekijöiden syytteeseen asettaminen ja uhrien tehokkaat oikeussuojakeinot (Irak).
- Varmistaa terveydenhuoltopalvelujen saatavuus kaikille ilman syrjintää (Pakistan).
- Varmistaa yhdenvertaisesti kaikille asianmukaisen hoidon saatavuus (Tunisia).
- Perusterveydenhuollon palvelujen vahvistaminen ja niiden saatavuuden parantaminen koko maassa yhdenvertaisesti (Malta).
- Lisätä mielenterveyspalvelujen saatavuutta kaikilla alueilla ja tehostaa ennaltaehkäiseviä toimia erityisesti lapsille ja nuorille (Panama).
- Luoda yhtäläiset mahdollisuudet saada mielenterveyshuoltoa kaikkialla maassa, erityisesti liikuntarajoitteisille ja lapsille (Sierra Leone).
- Ihmisoikeudet pandemiasta toipumisen keskiöön, rokotteiden, lääkkeiden ja muiden resurssien jakaminen oikeudenmukaisesti (Kambodzha).
- Varmistaa jatkossakin kaikille lapsille yhtäläinen pääsy osallistavaan koulutukseen (Intia).
- Varmistaa kaikille lapsille, myös maahanmuuttajataustaisille lapsille, yhtäläinen pääsy inklusiiviseen koulutukseen (Vietnam).
- Lisätoimenpiteitä, jotka keskittyvät haavoittuviin ryhmiin kuuluvien tai syrjäytymisvaarassa olevien lasten, kuten romanilasten inklusiiviseen koulutukseen (Armenia).
- Edistää romaniyhteisön yhtäläisiä mahdollisuuksia koulutuksessa ja työllisyydessä (Intia).
- Varmistaa kaikille tytöille ja pojille, myös romaneille ja maahanmuuttajataustaisille, yhtäläinen pääsy koulutukseen (Peru).
- Lisätä naisten osallistumista julkisella ja yksityisellä sektorilla ja heidän edustustaan korkeimmalla tasolla (Itä-Timor).
- Naisten ja miesten välisten palkkaerojen ja sukupuoleen perustuvan ammattien erottelun vastaisia toimenpiteitä (Kolumbia).

- Miesten ja naisten välisen palkkaeron kaventaminen poistamalla sukupuoleen perustuva erottelu työmarkkinoilla (Venäjän).
- Edistää sukupuolten tasa-arvoa ja torjua tehokkaasti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa (Kiina).
- Kansallisen suunnitelman laadinta naisiin kohdistuvan väkivallan ja syrjinnän torjumiseksi ja tarjota tukipalvelujen saatavuutta ja taloudellista tukea sekä vahvistaa yhteistyötä eri virastojen välillä (Iran).
- Toimia perheväkivallan, naisiin kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi ja rotusyrjinnän torjumiseksi (Pakistan).
- Edistää vammaisten oikeuksia ja osallistumista yhteiskuntaan, myös työmarkkinoille, ja taata tehokas oikeudellinen suoja vammaisten syrjintää vastaan (Kuuba).
- Turvata kulttuurin ilmaisumuotoja, edistää kulttuurienvälistä vuoropuhelua ja tukea haavoittuvassa asemassa olevien käytäntöjä, ml. vammaiset henkilöt (Kypros).
- Varmistaa laissa ja käytännössä, että vammaisilla työntekijöillä on oikeus oikeudenmukaisiin ja suotuisiin työehtoihin tasavertaisesti muiden kanssa (Gambia).
- Vammaisten syrjinnän kieltäminen kaikilla aloilla, ml. julkisissa palveluissa (Yhdistynyt kuningaskunta).
- Parantaa vammaisten pääsyä julkisiin tietoihin ja kulkuvälineisiin ja varmistaa tehokas oikeudellinen suoja syrjintää ja hyväksikäyttöä vastaan työmarkkinoilla (Yhdysvallat).
- Tehostaa työtä saamelaisten ja romanien elämänlaadun varmistamiseksi (Chile).
- Varmistaa maahanmuuttajanaisten yhdenvertainen pääsy työelämään (Peru).
- Toimeenpanna lakeja ja strategioita, jotka edistävät syrjimättömyyttä ja maahanmuuttajien parempaa integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan (Filippiinit).